

Настанак пасте за зубе

Зубна паста је тако уобичајена у модерно време да је већина људи сматра проналаском нашег доба. Међутим, ова иновација стара је готово колико и човечанство. Према неким подацима, људи су почели да воде бригу о зубима и да користе разне траве за њихово чишћење још у освит цивилизације.

Прве пасте за зубе које су, бар према изгледу, подсећале на данашњу верзију настале су, према неким проценама, око 500 година пре наше ере у Кини и Индији. Проналазачи тога доба правили су посебну смесу од трава с разним додацима. У њу је стављан дрвени штап на чијем врху су биле залепљене животињске длаке и тако је добијана својеврсна паста која је коришћена за чишћење зуба и десни.

У вековима који су уследили иноватори су у смесу за чишћење зуба убацивали нове састојке како би јој поправили укус и изглед. Ипак, детаљну хигијену и бригу о устима водио је само мали број људи. У средњем веку припадници разних слојева, па и племићи и богаташи, тешко су се одлучивали да перу зубе, јер се дуго сматрало да вода баш и није здрава за кожу и остале органе. Више пажње зубима и деснима људи су почели да показују почетком 19. века и тада су се проналазачи поново потрудили да усаврше зубну пасту. Зубар Пибоди је 1824. године иновирао пасту за зубе тако што је у њу додао растопљени сапун, док је четврт века касније, тачније, 1850. године, Џон Харис у састојке зубне пасте уврстио и креду. Ове пасте продаване су у различитим паковањима, а 1873. године фирма „Колгејт“ је почела масовно да производи овај проналазак.

Доктор Вашингтон Шефилд почео је 1892. године да производи пасту за зубе у туби, која је носила назив по њему. Четири године касније појавила се и Колгејтова зубна крема у туби. Развој технологије допринео је и осавремењавању зубне пасте, па је у годинама после Другог светског рата сапун у потпуности избачен као састојак пасте, а заменили су га различити агенси. Убрзо после тога Колгејт је почео да додаје у пасту за зубе нове састојке који су имали за циљ да јачају десни и штите зубе од каријеса.

Данас на тржишту широм света постоји читав низ пасти за зубе различитих произвођача који стално усавршавају своје производе како би њима придобили купце.

Забава - Магазин Крстарице, 15.10.2006,
<http://www.krstarica.com/lat/magazin/zabava/index.php?clanak=pastazazube&arhiva=10-2006>

Речник

настанак, настанка [nàstanak, nàstānka] възникване, настъпване
паста, *ген. мн. пасти* [pàsta, pásti] паста | **паста за зубе** [pàsta za zûbe] паста за зъби;
зубна паста [zûbnā pàsta] паста за зъби
уобичајен, -а, -о [uobičájen, uobičájena, uobičájeno] станал обичај, широко навлязъл
модеран, модерна, модерно [mòderan, mòdernā, mòdernō] съвременен; модерен
проналазак, проналаска [pronàlazak, pronàlaska] изобретение, откритие
доба [dòba] *ср.* време; сезон; епоха
иновација [inovácija] нововъведение

готово [gòtovo] почти
човечанство [čovečanstvo] човечество
подаци [podáci] данни
брига [brìga] грижа | **водити бригу о** [vòditi brìgu o] грижа се за; вода сметка за нешто
трава [tráva] трева; билка | **лековите траве** [lekòvite tráve] билки
чишћење [čišćenje] чистене
освит [òsvīt] осъмване, зора
цивилизација [civilizácija] цивилизация
изглед [ìzglēd] вñшен вид; изглед
подсећати, -ам [pòdsećati, pòdsećām] напомним; подсещам
подсетити, -им [pòdsetiti, pòdsetīm] да напомним; да подсетя
данашњи, -а, -е [dànašnjī, dànašnjā, dànašnjē] днешен
верзија [vèrzija] вариант; версия
настати, настанем [nàstati, nàstanēm] да възникна, да се появи; да настъпя, да настана
настајати, настајем [nàstajati, nàstajēm] възниквам, появявам се; настъпвам, наставам
процена [přòsena] оценка, преценка
ера [ěra] ера | **пре наше ере** [přē nāše ěre] преди нашата ера
Кина [Kína] Китай
проналазач [pronalàzāč, pronalazáča] изобретател, откривател
посебан, посебна, посебно [pòseban, pòsebna, pòsebno] специален, особен;
 самостоятелен, отделен, обособен
смеса [směsa] смес
разан, разна, разно [rāzan, rāzna, rāzno] разен, различен
додатак, додатка, мн. додаци [dodátaк, dodátka, dodáci] добавка; прибавка
стављати, стављам [stāvljati, stāvljām] слагам, поставям
ставити, ставим [stāviti, stāvīm] да сложа, да поставя
дрвени, -а, -о [dřvenī, dřvena, dřveno] дървен
штап [štāp, štāpa] пръчка, клечка; тояга, бастун
чији, чија, чије [čijī, čijā, čijē] чий; чийто
врх [vrh, vrha] връх
залепити, залепим [zalépiti, zàlèpīm] да залепя
залепљивати, залепљујем [zalepljivati, zalepljujēm] залепвам
залепљен, -а, -о [zalépljen, -а, -о] залепен
животиња [živòtinja] животно
животињски, -а, -о [živòtīnjskī -ā, -ō] животински
длака [dlāka] косъм
добијати, добијам [dobijati, dòbijām] получавам
добити, добијем [dòbiti, dòbijēm] да получа
својеврстан, -а, -о [svojèvrstan, svojèvrstna, svojèvrstno]/ [svòjevrstan, svòjevrstna, svòjevrstno] своеобразен, своего рода
коришћен, -а, -о [kòrišćen, kòrišćena, kòrišćeno] използван
десни *ж. мн.* [dēsni] венци (на зъби)
век, мн. векови [vêk, vèkovi] век, столетие; човешки живот
уследити, -им [usléditi, ùslédīm] да последвам; да настъпя (за време, събитие)
иноватор [inovator] иноватор (изобретател, който прави нововъведения)
убацивати, убацујем [ubacivati, ubàcujēm] поставям (добавям) (вòтре в); вмятам
убацити, убацим [ubaciti, ùbācīm] да поставя (да добавя) (вòтре в); да вметна
састојак, састојка, мн. састојци [sàstojak, sàstōjka, sàstōjci] съставка; съставна част, елемент
поправити, поправим [pòpraviti, pòpravīm] да поправя; да коригирам; да ремонтирам
поправљати, поправљам [pòpravljati, pòpravljām] поправам; коригирам; ремонтирам
укус [ùkūs] вкус
детални, -а, -о [dètaljní, dètaljna, dètaljno] подробен

хигијена [higijéna] хигиена
уста *ср. мн.* [ústa] уста
средњи, -а, -е [srèdnjī, srèdnjā, srèdnjē] среден | **средњи век** [srèdnjī vĕk]
 Средновековието
припадник [přìpadník] принадлежащ, представител (на етнос, съсловие и т.н.),
 привърженик (член) (на партия, организация и т.н.)
слој, мн. слојеви [slòj, slòjevi] пласт; слој (*и* обществен); съсловие, прослойка
племић [plèmić] благородник, дворянин
богаташ [bogàtāš, bogatáša] богаташ, богат човек
тешко [téško] трудно
прати, перем [přàti, pĕrĕm] мия; пера
баш [bāš] тъкмо, именно; много
кожа [kòža] кожа
орган [òrgān, orgána] орган
показивати, показујем [pokazívati, pokàzujĕm] показвам | **показивати пажњу**
 [pokazívati pážnju] оказвам (обръщам) внимание
почетак [počétak] начало | **почетком века** [počétkom vĕka] в началото на века
тада, тад [tàda, tàd] тогава
поново [pònovo] отново, пак
потрудити се, -им се [potrúditì se, pòtrúdim se] да се помъча; да се потрудя; да се
 постарая
усавршити, -им [usavršiti, usàv`ršim] да усъвършенствам
усавршавати, усавршавам [usavršavati, usavršāvām] усъвършенствам
зубар [zùbār, zubára] зъболекар
иновирати, -ам [inovírati, inòvirām] да направя нововъведение
тако што [tākō što] по такъв начин, че; така че
додати, додам [dòdatì, dòdām] да прибавя, да добавя
додавати, додајем [dodávati, dòdajĕm] прибавям, добавям
растопити, растопим [rastòpiti, ràstorim] да разтворя; да разтопя
топити, топим [tòpiti, tòrim] разтварям; топя, стопявам
растопљен [rastòpljen] разтворен; разтопен
сапун [sàrūn, sarúna] сапун
четврт [čĕtvřt] четвърт
касније [kàsniĕ] по-късно
тачније [tàčniĕ] по-точно
уврстити, уврстим [uvřstìti, ùvřstim] да включа (в списък, класификация, класация и
 т.н.), да класифицирам
увршћивати, увршћујем [uvřšćívati, uvřšćujĕm] включавам (в списък, класификация,
 класация и т.н.), класифицирам
креда [kréda] тебешир; креда
различит, -а, -о [rázličit, rázličita, rázličito] различен; разен
паковање [pàkovānje] опаковка
масовно [màsovno] масово
производити, -им [proizvòditi, proizvodim] произвеждам
произвести, произведем [proizvèsti, proizvèdem] да произведа
назив [náziv] название, наименование, име
појавити се, појавим се [pojáviti se, pòjāvim se] да се появя, да се покажа
крема [kréma] крем
развој [rázvòj] развитие, развој
допринети, допринесем [doprìnĕti, doprinĕsĕm] да допринеса
доприносити, доприносим [doprinòsiti, doprinòsim] допринасям
осавремењавање [osavremenjávānje] осъвременяване
рат [ràt] война | **Други светски рат** [Drùgì svĕtskì ràt] Втората световна война

потпуност [pòtɫpunòst] цялост; пълнота | **у потпуности** [u pòtɫpunòsti] напълно, изцяло
избаци, **избацим** [izbáçiti, izbáçim] да изхвърля
избацивати, **избацујем** [izbacívati, izbàcujēm] изхвърлям
избачен, **-а**, **-о** [izbáçen, izbáçena, izbáçeno] избхърлен
заменити, **-им** [zaméniti, zàmēnīm] да заменя, да замести
замењивати, **замењујем** [zamenjívati, zamēnjujēm] заменям, замествам
агенс [àgens] химическо вещество, агент
циљ [cìlj] цел
јачати, **-ам** [jàçati, jàčām] укрепвам, засилвам, заякчавам; заякчам
појачати, **-ам** [pojàçati, pojàčām] да укрепна, да засиля, да заякча
штитити, **-им** [štítiti, štítīm] предпазвам; защитавам
каријес [kàrijes] кариес
широм [šírōm] на шир; навсякъде по, вредом по | **широм света** [šírōm svêta] по целия свят
постојати, **постојим** [postòjati, postòjīm] съществувам
читав, **-а**, **-о** [čítav, čítava, čítavo] цял
низ [níz] ред, редица, низ, поредица
произвођач [proizvòđáč, proizvodáča] производител
стално [stâlno] постоянно
производ [proizvod] изделие, продукт
придобити, **придобијем** [pridòbiti, pridobijēm] да спечеля; да привлека; да придобия
придобивати, **придобивам** [pridobívati, pridòbivām] печеля, спечелвам; привличам; придобивам
купац, **купца** [kúрас, kúrса] клиент; купувач

Вежбе

1. Одговорите на следећа питања:

a)

1. Каквим већина људи сматра зубну пасту?
2. Зашто већина људи сматра зубну пасту проналаском нашег доба?
3. Је ли зубна паста иновација?
4. Колико стар је проналазак зубне пасте?
5. Када су људи почели да воде бригу о зубима?
6. Шта су људи почели да користе за чишћење зуба још у освит цивилизације?

b)

1. Када су настале прве пасте за зубе које су према изгледу подсећале на данашњу верзију пасте?
2. Где су настале ове зубне пасте?
3. Ко су правили ове зубне пасте?
4. Шта су правили проналазачи око 500 година пре наше ере.
5. Шта су проналазачи тог доба стављали у смесу.
6. Шта су проналазачи тог доба добијали на тај начин?
7. За шта је коришћена ова својеврсна паста?

c)

1. Шта је убацивано у смесу за чишћење зуба?
2. Ко је убацивао нове састојке у пасту за зубе?
3. Када су иноватори почели да убацују у пасту за зубе нове састојке?

4. Зашто су иноватори почели да убацују у пасту за зубе нове састојке?
5. Ко је ипак водио детаљну хигијену и бригу о устима?
6. Зашто у средњем веку припадници разних слојева, па и племићи и богаташи, тешко су се одлучивали да перу зубе?

d)

1. Када су људи почели да показују више пажње зубима и деснима?
2. Шта су се проналазачи потрудили почетком 19. века?
3. Ко је иновирао пасту за зубе?
4. Када је зубар Пибоди иновирао пасту за зубе?
5. Како је зубар Пибоди иновирао пасту за зубе?
6. Шта је Џон Харис уврстио у састојке зубне пасте?
7. Када Џон Харис уврстио креду у састојке зубне пасте?
8. У чему су продаване ове пасте?
9. Шта је фирма "Колгејт" је почела 1873. године?

e)

1. Шта је доктор Вашингтон Шефилд почео да производи 1892. године?
2. Какав назив је носила паста за зубе у туби коју је производио др. Шефилд?
3. Шта се је четири године касније појавило?
4. Шта је допринело осавремењавању зубне пасте?
5. Шта је у годинама после Другог светског рата избачено као састојак пасте?
6. Чиме је замењен растопљени сапун у пасти?
7. Шта је Колгејт почео да додаје у пасту за зубе?
8. Какав циљ су имали ови састојци?
9. Зашто различити произвођачи стално усавршавају своје пасте за зубе?

2. Преведите на српски језик

a)

паста за зџби, повечето хора, в съвременността, нашата епоха, грижа се за зџбите си, в зората на цивилизацията, според някои преценки, билки, през Средновековието, мия си зџбите, оказвам внимание, в началото на века, Втората световна война, напълно, по целия свят, правя нововъведение, разтворен сапун, да включа в състава, укрепвам венците, произвеждам масово, да спечеля клиенти

b)

Първите пасти за зџби, които по изгледа си напомняли на съвременния вариант, са се появили според някои преценки около 500 години преди нашата ера в Китай и Индия. Изобретателите от онази епоха правели специална смес от билки с различни добавки. В нея била поставяна дървена клечка, на чийто връх били залепени животински косми. Така била получавана своеобразна паста, която била използвана за почистване на зџбите и венците. През следващите векове изобретателите на нововъведения добавяли към сместа за почистване на зџби нови съставки, за да поправят вкуса и външния ѝ вид. Все пак, само малък брой хора се грижели по-подробно за хигиената на устата си.

c)

През средновековието представители на различни съсловия, пък и благородници и богати хора, трудно се решавали да мият зџбите си, защото дълго време се смятало, че водата не е много здравословна за кожата и другите органи. Изобретателите се помъчили отново да усъвършенстват пастата за зџби в началото на 19 век. Тогава хората започнали да обръщат повече внимание на зџбите и венците си. Зџболекарят Пибоди

през 1824 год. направил нововъведение в пастата за зъби, като ѝ добавил разтворен сапун, а четвърт век по-късно, по-точно през 1850 год. Джон Харис включил креда в състава на пастата. Тези пасти са продавани в различни опаковки, а през 1873 год. Колгейт започнал масово да произвежда това изобретение.

d)

Доктор Уошингтън Шефилд започнал през 1892 год. да произвежда паста за зъби в туба, наименувана на него. Четири години по-късно се появил и крем за зъби на Колгейт в туба. Развитието на технологията допринесло и за осъвременяването на пастата за зъби. В годините след Втората световна война сапунът бил напълно изхвърлен като съставка на пастата. Той бил заменен от различни химически вещества. Скоро след това Колгейт започнал да добавя в пастата за зъби нови съставки, които имали за цел да укрепват венците и да предпазват зъбите от кариес.

3. Исполните таблицу по узорку (0), утврдите, одговарају ли тврдње садржају текста:

0. Људи су почели да воде бригу о зубима још у освит цивилизације.
1. У средњем веку племићи и богаташи редовно су прали зубе
2. Више пажње зубима и деснима људи су почели да показују почетком 19. века
3. Зубар Пибоди је иновирао пасту за зубе тако што је у њу додао креду.
4. Доктор Вашингтон Шефилд почео је 1824. године да производи пасту за зубе у туби.
5. Фирма "Колгејт" је почела масовно да производи пасту за зубе 1850. године.
6. Колгејтова зубна крема у туби појавила се 1896. године.
7. Развој технологије допринео је и осавремењавању зубне пасте.
8. У годинама после Другог светског рата у састојке пасте увршћен је растопљени сапун.
9. Сапун као састојак зубне пасте замењен је различитим агенсима.
10. Колгејт је почео да додаје у пасту за зубе нове састојке који су имали за циљ да јачају десни.

Тачно	Нетачно
X	

4 Допуните реченице:

a)

1. Више пажње зубима и деснима људи су почели да ... почетком 19. века.
2. У средњем веку припадници разних слојева тешко су се ... да перу зубе.
3. Колгејт је почео да додаје у пасту за зубе нове састојке који су имали за циљ да ... десни и ... зубе од каријеса.
4. Прве пасте за зубе које су ... на данашњу верзију ... су око 500 година пре наше ере.
5. Данас на тржишту широм света ... читав низ пасти за зубе различитих произвођача.
6. Људи су почели да ... бригу о зубима и да ... разне траве за њихово чишћење још у освит цивилизације.
7. Џон Харис је у састојке зубне пасте ... и креду.
8. Развој технологије ... је и осавремењавању зубне пасте.
9. Доктор Вашингтон Шефилд почео је да ... пасту за зубе у туби.

10. Иноватори су у смесу за чишћење зуба ... нове састојке.

б)

1. У пасту је ... дрвени штап на чијем врху су биле залепљене животињске длаке
2. Тако је ... својеврсна паста.
3. Ова паста је ... за чишћење зуба и десни.
4. Зубна паста је тако ... у модерно време да је већина људи сматра проналаском нашег доба.
5. Ове пасте ... су у различитим паковањима.
6. У годинама после Другог светског рата сапун је у потпуности ... као састојак пасте.
7. Проналазачи тога доба правили су ... смесу од трава с разним додацима.
8. Различити произвођачи ... усавршавају своје производе.
9. Ова иновација стара је ... колико и човечанство.
10. Четири године ... појавила се и Колгејтова зубна крема у туби.

5. Поделите доле наведене речи и изразе у групе синонима:

Пример: зубна паста – паста за зубе

зубна паста, модерно време, проналазак, трава, убацити, ера, готово, освит;
почетак, лековита биљка, доба, уврстити, паста за зубе, додати, време, данас, скоро,
изум

6. Прочитајте следећи текст и преведите га на бугарски. Покушајте да га препричате својим речима.

Како да се организујете

1. Покушајте да разумете улогу коју у Вашем животу има све оно што поседујете. Многи људи држе се својине ради комфора и сигурности, или да би их подсетила на оно што су некада били или што хоће да постану. Смањивање, ипак, не мора да буде болан процес. Организовање послова како год Вама одговара ствара норму, пре него изузимање.
2. Направите инвентар свега што Вам није по вољи у животу, било да је то велико или мало. Да ли је то копање по орману сваког јутра, у потрази за нечим што ћете обући, или ужасно свакодневно планирање вечере? Да ли бисте желели да имате више времена за вежбање, путовања или писање књиге? Сада набројте све што би могло да учини да се боље осећате: плаћање рачуна на време, више времена са породицом, могућност да заиста паркирате свој ауто у гаражу... Овај инвентар ће открити где су неопходни Ваше време и енергија и појасниће Ваше вредности.

Аладин водић, 02 октобар 2006.

<http://www.aladin.co.yu/guide/view.php?id=160&page=0&cat=2&subcat=108&subsubcat=0>
instalirati program

Речник

организовати, организујем [orgànzovati, orgànzujēm] организирам

покушати, покушам [pòkušati, pòkušām] да се опитам

покушавати, покушавам [pokušávati, pokušāvām] опитвам

улога [ùloga] роља

поседовати, поседујем [pòsedovati, pòsedujēm] притежавам, владея

посести, поседнем [pòsesti, pòsednēm] да завладеја, да завзема
држати се, држим се [dìžati se, dīžim se] др̀ржа се | **држати се нечега** [dìžati se nečega] др̀ржа на нешто; спазвам нешто
својина [svojìna] сопственост
комфор [kòmfōr, komfóra] комфорт, удобство
сигурност [sigúrnost] сигурност
смањивање [smanjívanje] смаляване; намалјаване
болан, болна, болно [bòlan, bòlna, bòlno] болезнен
организовање [orgànzovanje] организиране
посао, посла [pòsao, pòsla] работа | **послови** [pòslovi] дела, сделки
како год [kàko god] както
одговарати, одговарам [odgovárati, odgòvārām] отговарям | **одговара ми** [odgòvārā mi] устрои́ва ме
стварати, стварам [stvárati, stvârām] създавам, сътворявам; творя
створити, створим [stvòriti, stvògīm] да създам; да сътворя
пре него [prē nego] преди да; а не; ...по-скоро..., отколкото...
изузимање [izùzimanje] изключване, изключение
инвентар [invèntār, inventára] инвентар; инвентаризација; инвентарна книга
воља [vòlja] | **по вољи ми је** [po vòlji mi je] желая, харесва ми
било [bìlo] или...; макар; ако ше и...
копање [kòranje] копане, ровене, т̀ршуване | **копање по орману** [kòranje po ormānu] ровене (т̀ршуване) из гардероба
потрага [pòtraga] т̀рсене; преследване | **у потрази за нечим** [u pòtrazi za něčim] в т̀рсене на нешто
вежбање [vèžbanje] упражняване, трениране; упражнения, тренировки
набројити, набројим [nabròjiti, nàbrojīm] да изброя
набрајати, набрајам [nabrájati, nàbrājām] изброявам
рачун [ràčūn, račúna] сметка; фактура
заиста [zàista] наистина, действително
појаснити, појасним [pojásniti, pòjāsnīm] да изясня
појашњавати, појашњавам [pojašnjávati, pojāšnjāvām] изяснявам
вредност [vrédnost] стойност, ценност

ГРАМАТИКА

Прилози

Речи које стоје уз глаголе и одређују време, место и начин вршења глаголске радње, а такође и узрок, време трајања радње и слично, јесу прилози. Прилози се такође употребљавају и уз придеве и уз друге прилоге.

Примери:

Прилози за време:

данас, касно, поново, дуго, стално, убрзо

Прилози за место:

овде, ту, доле, горе

Прилози за начин:

тешко, готово, масовно

Прилози за количину:

много, мало, пуно, довољно, доста

Прилози за узрок:

зато, стога

Напомена: Прилози поред основног облика понекад имају и облике за два ступња поређења:

*касно, касније, најкасније; тачно, тачније, најтачније;
много, више, највише; дуго, дуже, најдуже*

Вежба**Пронађите прилоге у следећим реченицама:**

1. Ова иновација стара је готово колико и човечанство.
2. У средњем веку припадници разних слојева, па и племићи и богаташи, тешко су се одлучивали да перу зубе, јер се дуго сматрало да вода баш и није здрава за кожу и остале органе.
3. Више пажње зубима и деснима људи су почели да показују почетком 19. века и тада су се проналазачи поново потрудили да усаврше зубну пасту.
4. Зубар Пибоди је 1824. године иновирао пасту за зубе тако што је у њу додао растопљени сапун, док је четврт века касније, тачније, 1850. године, Џон Харис у састојке зубне пасте уврстио и креду.
5. Ове пасте продаване су у различитим паковањима, а 1873. године фирма „Колгејт“ је почела масовно да производи овај проналазак.
6. Убрзо после тога Колгејт је почео да додаје у пасту за зубе нове састојке који су имали за циљ да јачају десни и штите зубе од каријеса.
7. Данас на тржишту широм света постоји читав низ пасти за зубе различитих произвођача који стално усавршавају своје производе како би њима придобили купце.

